

Nr 135

Av herr **Källstad m. fl.**, angående lärarnas fortbildning.

(Lika lydande med motion nr 129 i Första kammaren)

Lärarytbildning. Departementschefen har tillkännagivit att han senare kommer att framlägga särskild proposition i lärarytbildningsfrågor. I avvaktan härpå vill vi framföra några allmänna synpunkter på lärarytbildningen, en fråga som framträtt som central i den utveckling av utbildningssamhället vi nu befinner oss uti.

1960-talet måste med nödvändighet innebära en kraftig expansion på hela skolområdet. Grundskolan är nu i färd att införas i landets kommuner, och även de planerade fackskolorna kommer att inom några år ta åtskilliga lärarkrafter i anspråk. Yrkeskolväsendet och gymnasieorganisationen befinner sig i en kontinuerlig utbyggnad.

Den rådande lärarbristen betraktar vi med stor oro. Grundskolans högstadium intar i viss mån en särställning vad avser lärarytbildning och läraruppgifter. Läraruppgifterna måste lösas i en delvis ny situation. Vi anser att sådana åtgärder måste vidtagas som syftar till att täcka det uppkomna lärarbehovet, och detta under starkt hänsynstagande till att skolan kontinuerligt tillföres väl utbildade lärare. Det är angeläget framhålla att kvantitetssynpunkten inte får tillåtas slå ut kvalitetssynpunkten.

Som ett steg på vägen mot hävandet av den nuvarande splittrade utbildningen syftande till en samordning av utbildningen hävdar vi att lärarhögskolorna, när det gäller den praktiska lärarytbildningen för småskollärare, folkskollärare och lärare i läroämnen, bör vara den regelmässiga utbildningsgången. Utbyggnaden av lärarhögskolor bör därför ske i takt och omfattning som övriga beslut rörande skolväsendets utveckling påkallar. Skolreformens genomförande måste inkludera omsorg om att behovet av väl utbildade lärare blir tillfredsställande täckt.

I detta sammanhang vill vi också stryka under att en god tillgång på lärare utgör en grundförutsättning för en successiv minskning av elevantalet i klasserna.

Lärarytfortbildningen. Sedan beslutet om den obligatoriska grundskolan nu är fattat, är det angeläget att lägga största vikt vid frågan om skolans innehåll. Målsättningen står klar. De enskilda elevernas egenart och behov skall iakttagas. Undervisningens allt starkare individualisering är en central angelägenhet, när det gäller målsättningen. Den bör bli mer aktivitetsbetonad. Särskild tonvikt skall läggas vid att odla varaktiga intressen under en fri och skapande elevverksamhet.

Skall grundskolans målsättning kunna infrias måste lärarfortbildningen få intaga en central plats, och det är då nödvändigt att större anslag anvisas för fortbildningsverksamheten än vad departementschefen för sin del förordat.

För en kontinuerlig upplysnings- och rådgivningsverksamhet har riksdagen fattat beslut om en utvidgad organisation av fortbildningskonsulenter. Vid den pågående reformeringen av den obligatoriska skolan är fortbildningskonsulenternas medverkan vid planering och genomförande av studiedagar en ytterst angelägen fråga. De har att besöka skolor för överläggning med rektorer, institutionsföreståndare och lärare, leda och på annat sätt medverka vid olika slag av kvällskurser och i sin undervisning motlaga auskultande lärare.

Vi konstaterar att departementschefen finner det angeläget att de statliga insatserna för fortbildningsverksamheten avsevärt ökas och att han i princip tillstyrker den av SÖ föreslagna organisationen. Det är mot denna bakgrund svårt att förstå departementschefens uppfattning att en viss begränsning av det av SÖ för nästa budgetår föreslagna programmet bör ske.

Vi delar skolöverstyrelsens motivering för att i medeltal 15 konsulenter per län skulle erfordras för en fullt utbyggd organisation. I linje med överstyrelsens förslag anser vi det rimligt att i genomsnitt fem konsulenter för varje län samt lika många för Stockholms stad tillsättes fr. o. m. läsåret 1963/64. Kostnaden för i medeltal fem konsulenter per län och samma antal konsulenter för Stockholms stad skulle enligt SÖ:s kalkyl bli ($125 \times 20\,000 =$) 2 500 000 kr. För inrättande av befattningar som fortbildningsledare begär SÖ vidare sammanlagt 550 000 kr. Vi föreslår bifall till SÖ:s förslag på dessa båda punkter, vilket innebär att anslaget till fortbildningskonsulentverksamheten höjs till 3,05 milj. kr., d. v. s. en miljon kronor mer än vad Kungl. Maj:t föreslår. I övrigt anser vi att det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter om disposition av medlen samt att avgöra vilken ersättning som skall utgå till fortbildningsledare och konsulenter.

Samma syfte som konsulentorganisationen har de studiedagar, där lärarna är skyldiga att närvara. Kostnaden för studiedagarna faller till övervägande del på kommunerna, även om en väsentlig förbättring uppnåtts genom beslutet att staten skall svara för reseutgifterna i samband med studiedagarna och att därvid allmänna resereglementet skall gälla. Vi anser emellertid att denna anordning icke är helt tillfredsställande. Lärarfortbildningen måste lika väl som lärarutbildningen anses vara en statlig angelägenhet. Målet för bidragsverksamheten beträffande studiedagarna bör enligt vår mening vara att samtliga studiedagar helt bekostas av staten. Ett successivt överförande till staten av alla de med denna verksamhet förenade kostnaderna bör sålunda ske. Vi föreslår därför att ecklesiastikdepartementet låter undersöka möjligheten av statens övertagande av denna del av lärarfortbildningen.

En särskild fortbildningsverksamhet är påkallad för högstadielärarna. Ambitionen att göra övergången till de nya skolformerna så mjuk som möjligt måste nämligen i särskilt hög grad inriktas på de lärare som under de närmaste läsåren har sin tjänstgöring förlagd till klasserna 6, 7 och 8. Särskilda åtgärder bör därför vidtagas för att göra denna kategori lärare väl insatt i de problem som kan komma att uppstå.

Vi föreslår följande trepunktsprogram för fortbildningen:

1. Samtliga fortbildningskurser, som skolöverstyrelsen i sina äskanden begärt medel till, bör anordnas under nästkommande budgetår. Därigenom möjliggöres för skolöverstyrelsen, fortbildningsinstitut, lärarorganisationer och ämnesföreningar att anordna fortbildningskurser i rikare omfattning. Särskilt vill vi trycka på behovet av skolledarkurser.

SÖ begär ett ökat anslag om 1 588 525 kr. för budgetåret 1963/64. Vi föreslår bifall här till, vilket innebär att anslaget till lärares fortbildning m. m. under nästkommande budgetår uppföres med avrundat 6 268 000 kr., d. v. s. cirka 1,3 milj. kr. mer än vad Kungl. Maj:t föreslår.

2. För de lärare som under de allra närmaste åren har sin tjänstgöring förlagd till klasserna 6, 7 och 8 bör särskilda kurser anordnas med inriktning på den nya undervisningssituationen. Vi föreslår att SÖ får i uppdrag att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag om dessa kursers uppläggning och innehåll under beaktande av att de bör vara kvalitativt högtstående. Kurserna bör vidare kunna anordnas centralt eller regionalt och kunna förläggas till terminstid, även om de därmed medför större utgifter för staten. Deltagande i kurserna bör bli helt frivilligt. Studiedagarna bör under en övergångstid delvis kunna tagas i anspråk för sådant ändamål som anges under denna punkt. SÖ bör avge nämnda förslag i så god tid att proposition härom kan föreläggas höstriksdagen i år.

3. Vissa medel bör ställas direkt till länsskolnämndernas förfogande för kursverksamhet. Kommuner som inom de närmaste åren får högstadium skall kunna ansöka om bidrag ur denna särskilda anslagspost till täckandet av kostnaderna för studiedagar. Samtidigt skall kommunerna kunna medges tillstånd att använda samtliga fem obligatoriska studiedagar till kursverksamhet av här nämnd art. Länsskolnämnderna skall vidare bemyndigas att, då skäl därtill föreligger, medge att ytterligare ett antal dagar, förslagsvis upp till fem, skall få användas till fortbildning av högstadielärare, och även i detta fall skall kommunernas utgifter bestridas med bidrag från länsskolnämnderna.

En teknisk bearbetning av förslagen under denna punkt bör ske. Vi föreslår att Kungl. Maj:t företar denna så snabbt att proposition i ärendet kan föreläggas höstriksdagen.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställas,
att riksdagen måtte

1. till utbyggnaden av fortbildningskonsulentverksamheten

under budgetåret 1963/64 i enlighet med skolöverstyrelsens förslag anslå 3 050 000 kr., d. v. s. en miljon kronor mer än vad Kungl. Maj:t föreslår, och således till *Länsskolnämnderna: Avlöningar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 8 979 000 kr.;

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en översyn av bestämmelserna om statsbidrag till anordnandet av studiedagar för fortbildning i syfte att successivt till staten överföra alla de med lärarfortbildningen förenade kostnaderna;

3. med bifall till de ovan i vårt trepunktsprogram för fortbildningen framförda förslagen

a) besluta att i enlighet med skolöverstyrelsens förslag anslå 6 268 000 kr. till fortbildningsverksamheten under budgetåret 1963/64 (punkt 1 i trepunktsprogrammet), d. v. s. 1,3 milj. kr. mer än vad Kungl. Maj:t föreslår;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte *dels* från skolöverstyrelsen infordra förslag om uppläggning och innehåll av särskilda kurser för lärare som anges under punkt 2 i trepunktsprogrammet, *dels också* framlägga härav föranledda förslag för 1963 års höstriksdag;

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte *dels* företaga en skyndsam teknisk bearbetning av de under punkt 3 i trepunktsprogrammet angivna förslagen, *dels också* framlägga förslag i ämnet för 1963 års höstriksdag samt

d) till *Lärarnas fortbildning m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 6 268 000 kr.

Stockholm den 23 januari 1963

Thorvald Källstad

Sven Gustafson

Olof Hammar

1 Göteborg